

The background of the image is the national flag of South Africa, which features a horizontal tricolor of red, white, and blue, with a green and yellow diagonal band. The flag is shown waving, creating a sense of movement. The text is overlaid on the white band.

Південно-Африканська
Республіка в роки апартеїду
(1948-1994 рр.)

Політика апартеїду – офіційна політика расової сегрегації, що проводилася, як правило, Національною партією в Південно-Африканській Республіці з 1948 по 1994 р. (назва країни до 1961 р. ПАС – Південно-Африканський Союз).

За режиму апартеїду в ПАР народи банту проживали у спеціальних резерваціях (бантустанах) на невеликій (близько 12 % площі ПАР) території. Виїзд із резервації і поява у великих містах могли проводитися лише за спеціальним дозволом або за наявності робочого місця (місцеве населення було зайняте на непрестижних і низькооплачуваних роботах переважно у сфері обслуговування). Під час упровадження системи апартеїду чорношкірі мешканці ПАР були позбавлені майже всіх громадянських прав. Стверджувалося, що послуги на освіту та охорону здоров'я були «роздільними, але рівними», проте якість послуг, що надавалися чорношкірим, була зазвичай набагато нижчою.

- За режиму апартеїду чорношкірі були фактично частково або повністю позбавлені таких прав:
- Право на громадянство ПАР (у більшості випадків це стало привілеєм);
- Право брати участь у виборах і бути обраним;
- Право на свободу пересування (чорношкірим було заборонено виходити на вулицю після заходу сонця, а також з'являтися в «білих» районах без особливого дозволу влади, тобто, по суті, їм було заборонено відвідувати великі міста, оскільки вони перебували в «білих» районах);
- Право на змішані шлюби;
- Право на медичне обслуговування (це право у них не було формально відібране, але їм було заборонено користуватися медициною «для білих», у той час як медицина «для чорних» була абсолютно не розвинена, а в деяких районах відсутня зовсім);
- Право на освіту (основні освітні установи розташовувалися в «білих» районах);
- Право бути прийнятим на роботу (за роботодавцями було офіційно закріплено право застосовувати расову дискримінацію при прийомі на роботу).

У 1959 і 1960 рр. спостерігався спалах насильства в декількох містах Південної Африки. У березні 1960-го поліція відкрила вогонь по натовпу протестувальників; загинули щонайменше 69 людей і багатьох було поранено. Демонстрації проти вбивства відбулися по всій країні, що призвело до заборони головних африканських опозиційних організацій: Національного конгресу Африки (АНК) і Панафриканського конгресу (ПАК). Обидві організації перейшли у підпілля, і почали формувати збройні підрозділи. До 1964 року більшість керівників обох організацій було заарештовано і ув'язнено.

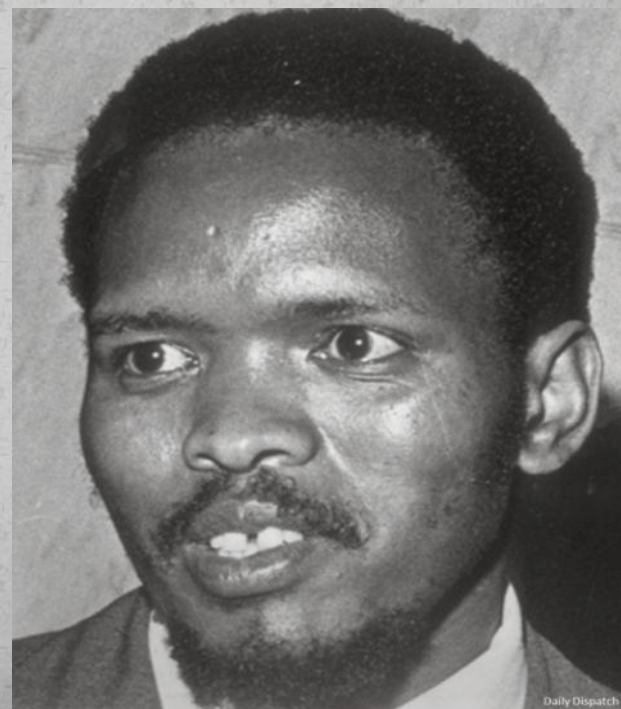
Політичні страти

Намагаючись придушити найменший опір, уряд вдався до крайнощів. За офіційними джерелами, більше 130 протестувальників було страчено або вони наклали на себе руки в ув'язненні. Деякі з них були замучені до смерті.

Повстання «чорної свідомості»

Найбільш активний спротив апартеїду чинило нове покоління чорношкірої молоді, яка досягла повноліття в 1960-х роках. Їхнім ідейним лідером був банту Стівен Бико. Він заклав основи філософії «чорної психологічної емансипації», «чорної гордості» і «чорного самоствердження».

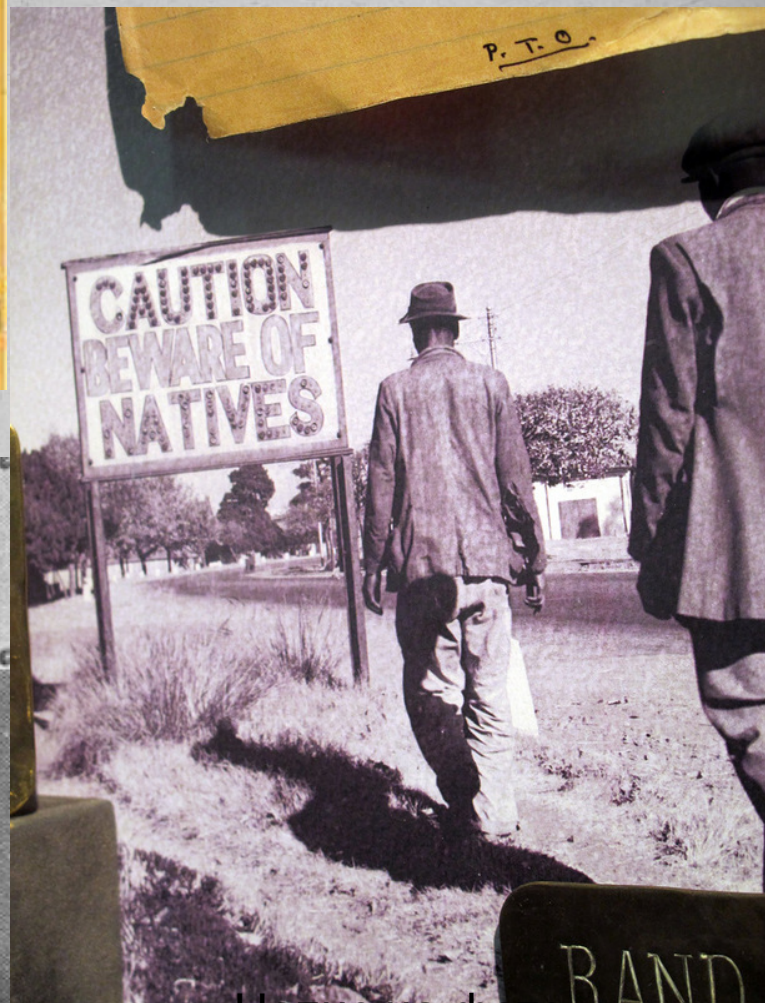

Табличка:
«Тільки для
білих...»

«Лише для білих»

Напис на фото:
«Увага! Остерігайтеся
чорношкірих!»

- День 16 червня 1976 р. став важливим поворотним пунктом в історії Південної Африки. Протестні виступи по Соуето школярів у цей день ознаменували кінець покірності з боку «чорного» населення Південної Африки і початок нової боротьби проти апартеїду. Південна Африка ніколи не буде такою, як раніше. З 16 червня 1976 р. молодь Південної Африки посіла головне місце в цій боротьбі як авангард опору апартеїду, поряд з більш потужним профспілковим рухом, до відновлення політичної діяльності організацій в Південній Африці в лютому 1990 р.

Police Academy training under Apartheid, Pretoria, South Africa, March 1976

1976 © Alon REININGER (CONTACT PRESS IMAGES)

Тренування в поліцейській академії,
Преторія, Південна Африка, березень, 1976 р.

- 1980-ті роки характеризувалися найбільш інтенсивним сплеском громадської активності та студентських заворушень, яких країна ще не бачила. У 1983 р. сотні груп проти апартеїду об'єдналися в Об'єднання демократичного фронту (ОДФ). Два роки по тому було сформовано потужний Конгрес південноафриканських профспілок (КОСАТУ). Обидві організації – ОДФ і КОСАТУ виступали за принцип неприпустимості расизму і широку підтримку цілей АНК. Опір апартеїду зростав як усередині, так і за межами Південної Африки. Уряд відповів новими формами репресій реформ. Водночас, широкі верстви «білого» населення почали підтримувати боротьбу чорношкірих проти апартеїду.

- Поворотним пунктом недавньої історії Південної Африки стали 1987-1990 рр. У 1987 році представницька недержавна делегація провела переговори з АНК у Дакарі. У 1988 р. Нельсон Мандела, який перебував ще у в'язниці, запропонував уряду провести переговори про заборону режиму апартеїду. У 1989 р. знову розпочалися масові виступи, спрямовані проти расової сегрегації. Після того, як у серпні 1989 р. Ф. де Клерк (останній білошкірий президент ПАР) обійняв посаду президента, розпочалися демократичні зміни. Було звільнено з ув'язнення Нельсона Манделу. Поновили свою діяльність Африканський національний конгрес, Панафриканський конгрес та інші політичні організації.

- Історичним моментом стало звільнення Нельсона Мандели 11 лютого 1990 р., після 27-ми років ув'язнення.

- Коли АНК , РАС , ЮАКП та інші політичні організації поновили свою діяльність у лютому 1990 р., Південна Африка стояла на межі громадянської війни. В умовах загрози поглиблення політичної анархії відбувався складний і болісний процес переговорів і компромісів. Протягом цього періоду 14 000 південноафриканців померли через політичне насильство. Це в кілька разів більше, ніж у попередні чотири десятиліття.

- Після тривалих, складних (і часто закулісних) переговорів було підписано угоду про національний Білль про права та створення нового політичного порядку. Першим кроком у цьому напрямку став Акт про національне примирення, підписаний у 1991 р., за допомогою якого намагалися досягти припинення постійних насильницьких дій. Актом встановлювалися правила поведінки для всіх сторін, зокрема сили безпеки. Цей захід відкрив шлях до формальних, багатопартійних переговорів на підставі Конвенції про демократичну Південну Африку (КОДЕСА). Так було досягнуто політичного компромісу.

- 27 квітня 1994 р. виборці годинами стояли в чергах, часто завдовжки більше ніж кілометр, щоб проголосувати на перших демократичних виборах у Південній Африці. Найбільші сподівання були напередодні виборів. Для африканського населення це був їх перший шанс – голосувати в національних виборах, – тож більшість були раді віддати свої голоси. Почуття ейфорії захопило усіх виборців, особливо тих, хто був проти режиму апартеїду. Вибори, що відбулися протягом декількох днів, мали здебільшого мирний характер. АНК здобув 63 % голосів, національна партія – 20 % і ІФП – 11 %. Ці партії створили уряд національної єдності.

- **Комісія правди і примирення (TRC)**
- У липні 1995 р. новий парламент Південної Африки ухвалив закон, що задекларував прагнення до правди і примирення. Комісію під головуванням архієпископа Десмонда Туту було створено у грудні 1995 р. Головна мета Комісії полягала у сприянні повторному примиренню і прощенню серед злочинців і жертв апартеїду до повного розкриття істини. Комісія мала розв'язати три конкретні завдання: розкрити причини і характер порушень прав людини в Південній Африці у 1960 і 1994 рр.; виявити жертв з метою виплати репарації; надати амністію тим, хто постраждав унаслідок порушення прав людини.

- Вибори 1994 р. було сприйнято багатьма як диво. Це був один з небагатьох випадків, можливо, єдиний, коли колонізаційна група відмовилася від своєї влади без громадянської війни або масштабного зовнішнього втручання. Уряд національної єдності було сформовано об'єднанням Національної партії і АНК, а також інших політичних сил, зокрема ІФП.

Guy Stubbs

- Пляжі ПАР до повалення апартеїду:

Пляжі ПАР після
повалення апартеїду

- Цікаво ознайомитися з деякими порівняльними даними, що відображають стан речей у ПАР до 1994 р. У 1948 р. середня тривалість життя «афро-південноафриканця» наближалася до 38 років, а до кінця режиму апартеїду досягла 64 років. За останні вісімнадцять років вона знову впала до 54 років. Дитяча смертність знизилася зі 174 до 55 осіб на тисячу новонароджених.
- З 1948 по 1994 р. нараховуємо 21 000 жертв насильства. Характерно, що з них 14 000 припадає на період 1990-1994 рр. Дев'яносто два відсотки загинули внаслідок міжнаціональних сутичок. А в зіткненнях з поліцією режиму апартеїду загинуло за всі ці роки 518 осіб. Зокрема, в заворушеннях у Соуето та інших випадках нападу чорношкірих на солдатів і поліцейських.